

ФЕНОМЕН ЛЮБОВІ У СОЦІОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті в контексті соціологічного дискурсу досліджуються аспекти наукового вивчення феномену любові

Ключові слова: любов, сім'я, подружжя, прив'язаність, пристрасть, інтимність, закоханість

В статье в контексте социологического дискурса исследуются аспекты научного изучения феномена любви **Ключевые слова:** любовь, семья, супруги, привязанность, страсть, интимность, влюблённость

The article is devoted to the viewing of sociological perspective on the phenomenon of love **Keywords:** love, family, spouses, affection, passion, intimacy, to be in love

Актуальність. Сьогоднішній неупинний процес глобалізації та динамізм сучасних соціальних змін спонукає дослідників до переосмислення значення базових культурних цінностей та їх значення. Наскрізним поняттям, що фігурує в дослідженнях особливостей вибору шлюбного партнера є поняття «любов». Досліджуючи мотиви вступу в шлюб дослідник постійно стикається з таким поняттям як «любов». Але що ж люди вкладають в це поняття? Чи це є різновид емоції, чи психо-фізіологічний стан, чи соціальний конструкт? Все частіше таким аспектом цікавляться соціологи. Соціологічне вивчення феномену любові є важливим моментом в контексті дослідження сім'ї, як соціального інституту. Трансформуючись, цей соціальний інститут продукує зміну і основних його цінностей, чи, можливо, змінені під впливом трансформаційних процесів цінності змінюють соціальні інститути? На це питання має можливість відповісти соціолог у своїх дослідженнях каузальності.

© Золотнюк О.П., 2013 р.

Однією з найскладніших і найактуальніших проблем розвитку населення України у шлюбно-сімейній сфері є нестабільність шлюбних відносин, високий рівень розлучень шлюбних пар, у тому числі з неповнолітніми дітьми. За детальною статистичною інформацією можна звернутись до збірника «Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні» [1].

З огляду на цю тенденцію можна припустити гіпотезу про можливість розгляду феномену любові, точніше її переживання, як засіб підтримки стабільності сім'ї.

Зниження рівня розлучень населення, зміцнення шлюбу, підвищення його стабільності — є одним з найважливіших завдань соціально-демографічної політики у нашій країні, однак його вирішення ускладнюється відсутністю достатньої інформації про причини розлучень, особливо на мікрорівні [1, с. 11].

Мета дослідження – розкрити сутність соціологічного аналізу феномену любові.

Огляд теоретичних підходів до вивчення людських емоцій дозволяє нам розпочати дослідження «любові» з постановки питання: Чи є любов емоцією? З цього приводу думки дослідників також розділились. Прихильники постулату про те, що любов це не емоція, надають аргументи на кшталт того, що на відміну від основних емоцій гніву, огиди, страху, радості, печалі і подиву, немає ніяких помітних універсальних виразів обличчя, пов'язаних зі станом любові. Також, у цьому руслі, існує пропозиція розглядати любов як вид ставлення, настрою, або ж

як суміш деяких емоцій (наприклад, радість і тривога). Розглядаючи любов як цілеспрямований мотиваційний стан, в ній вбачають основні людські стимули, такі як голод, спрага, сон. У спробах досягнути що ж є «любов» стали популярні дослідження за допомогою фізіологічних даних, отриманих від функціональної магнітно-резонансної томографії мозку (МРТ). Дані показали, що коли учасники дивляться на фотографії коханої людини, активація відбувається в областях мозку, які пов'язані з мотивацією для отримання нагороди (області мозку, які можуть викликати ейфорію).

П. В. Симонов (1966) також стверджував, що любов - це не емоція і що залежно від обставин вона породжує різні емоції, і звів її до «потреби». «Любов - це різновид потреби, потреби дуже складної, сформованої впливами соціального середовища, етикою і світоглядами даного суспільства»[2].

Всупереч ідеям про виключність любові з списку емоцій із-за відсутності зовнішніх емоційних проявів, дослідники відмічають, що закоханим особам властивий «особливий» м'який вигляд обличчя, а також специфічні форми прояву почуттів у вигляді обіймів чи поцілунків, що є подібними для багатьох культур.

Нарешті, результати, згадувані вище, стосовно МРТ досліджень про природу любові залишаються спірним. Наприклад, дослідження показують, що регіони мозку, пов'язані з ейфорією, збуджуються, коли особа дивиться на фотографії людини, яку вона любить, це свідчить, що учасник переживає емоційний, а не просто мотиваційний досвід.

Дослідження феномену любові вимагає акцентуації уваги на тих почуттях, що є спорідненими з цим переживанням.

Заслужують уваги дослідницькі напрацювання З.Рубіна, якому вдалось виявити компоненти статевої індивідуальної любові, якими є прив'язаність,

турбота та інтимність (довіра), що у своєму поєднанні забезпечують всебічний душевний, інтелектуальний, фізичний комфорт. Ґрунтуючись на уявленнях про внутрішню структуру вимірюваних феноменів, З.Рубін розробив «шкалу любові»[3]. – «елементи шкали відображають три основні теми: Почуття прив'язаності («мені було б тяжко жити без...»), почуття турботи про іншу людину («я зроблю що завгодно для...»), почуття довіри (я відчуваю, що можу покластися на ...»)[4, с. 596].

До розгляду далі пропонується дружня / партнерська (Companionate) любов і пристрасна любов, що розглядалися Berscheid & Walster. Пристрасна любов розглядалась як сильний емоційний стан, що є «міксом» таких почуттів як «ніжність і сексуальні почуття, радість та біль, стурбованість та полегшення, альтруїзм та ревності» [там же] Партнерська / дружня любов, на відміну від пристрасної, визначається як почуття прив'язаності до того, з ким переплетене наше життя. Для цього типу любові є характерними довіра, турбота, терпимість, емоційна прив'язаність, але, на ряду з цими перевагами – невисока ступінь емоційної пристрасності.

Такий погляд на різновиди любові Berscheid & Walster призвели до подальшого розвитку досліджень, що можна побачити в розробленій Робертом Дж. Стернбергом Трикутної (триангулярної) теорії любові [5].

Візуалізація цієї теорії набуває вигляду трикутника, у якому три компоненти любові представляють три вершини трикутника. Ними є інтимність (верхня вершина трикутника), пристрасність (ліва вершина основи трикутника) і рішення/зобов'язання (права вершина основи трикутника). (Компоненти пов'язані

з вершинами трикутника довільним чином.)

Таким чином, трикутна модель кохання» дає вісім різних типів любові від відсутності любові (nonlove)(без близькості, пристрасності і забор'язань)до ідеального кохання, що базується на всіх трьох компонентах. У оді своїх досліджень, автор прийшов до висновку,що любов варто розглядати як таку, що утворюється завдяки генетично трансльованим інстинктам і імпульсам (на біологічному рівні) і, що є дуже важливим аспектом, за рахунок соціального навчання, слідуванню рольовим прикладам. Як спосіб вивчення любові автор пропонує звертатись до вивчення загальнолюдських уявлень. Варіації поєднань трьох компонентів любові дають нам змогу виділити 8 типів любові.

Цікавим та корисним у теорії Стенберга є спостереження про наявність зв'язку між рівнем компонентів любові та плином часу: пристрасність швидко досягає свого піку, а потім йде на спад, тоді як інтимність та забор'язання (відданість) з плином часу набирають ваги.

Соціологи, торкаючись теми любові, як правило, зосереджені на широких соціальних, культурних та інституційних моделях, які відносяться до любові.

Мікрорівень вивчення любові належить досліднику Кемперу[7].

Його модель базується на двох незалежних факторах, котрі присутні в любих взаємовідносинах – це влада і статус.

Т. Кемпер виділяє *сім типів любовних стосунків у парі*:

1) романтичне кохання, в якому обидва члени пари володіють і статусом і владою по відношенню до партнера;

2) братня любов, яка ґрунтується на взаємному високому статусі і характеризується низькою владою (відсутністю можливості до примусу);

3) харизматична любов, в якій один партнер має і статус і владу,а інший тільки статус.

4) «зрада»- один партнер володіє і владою і статусом,а інший тільки владою. (Прикладом таких відносин, які дали назву цьому типу, може бути ситуація подружньої зради, коли для партнера, який розпочав нові відносини, людина зберігає владу, але вже не викликає бажання йти йому назустріч, тобто втрачає статус;)

5) «закоханість» - коли один із партнерів має і владу, і статус,а інший не користується ні тим, ані іншим. (Ілюстрацією таких взаємин може бути одностороннє, або «нерозділене» кохання;)

6) «поклоніння»- один партнер має статус, не володіючи владою, інший не володіє ні статусом, ні владою. (Така ситуація виникає при відсутності реальної взаємодії між членами пари, наприклад, при закоханості в літературного героя або в актора, знайомого лише за фільмами);

7) любов між батьками і маленькою дитиною. Один партнер тут володіє високим статусом, але низькою владою (дитина), інший (хтось із батьків) низьким статусом, так як любов до нього ще не сформувалася, але високим рівнем влади. [7, с.113—115]

Соціологічний погляд на дослідження любові пов'язане з іменем Е.Гіденса, який у своїй роботі «Трансформація інтимності» [9]

В цьому контексті варто звернути увагу на поняття «чистих відношень» в яке автор вкладає позначення ситуації, коли близькі і тривалі емоційні зв'язки встановлюються заради самих же відношень. В відношеннях такого типу цінність

набуває сама емоційна складова та її задоволення.(це і становить те, що Е.Гіденс розуміє як інтимність)

«Любов-злиття» (*confluent love*) – це прояв активної і неочікуваної, несподіваною любові, що передбачає рівність в емоційній віддачі та отриманні.Любов такого типу характеризується відкриттям себе перед іншим, симетрією, що базується на чистих відношеннях.

Любов пристрасть (*amour passion*) є «вираженням родового зв'язку між любов'ю і сексуальною привабливістю»[9, с. 62]. Любов такого типу передбачає ідеалізацію іншого, постійне єднання з об'єктом любові, тим самим вириває індивідів з рутини та соціальних інститутів

В романтичній любові (*romance*) сексуальні відношення відходять на задній план, порівняно з ідеалізацією любові. Саме цей тип любові зіграв важливу роль в формуванні людини як культурного типу, а також призвела до зміни положення жінки в суспільстві. Але, внаслідок невпинного росту гендерної рівності та жіночої емансипації, цей тип любові став поступатися любові-привязаності.

Висновки: Досліджуючи шлюбно-сімейні відносини, особливості вибору шлюбного партнера, особливості міжособистісної взаємодії та інші об'єкти цієї області, науковцям приходиться зіштовхуватись з таким поняттям як «любов», що оточено численними дискусіями і є складним для наукового пояснення як феномен. В контексті наукового вивчення любові дослідникам випала задача визначити чи є любов емоцією, чи ні. Численні дискусії однозначної відповіді не

дали, оскільки наведені вагомі аргументи як в користь приналежності любові до групи емоцій, так і на користь її виключення з емоційних компонентів. На основі ретельних досліджень представниками різних соціологічних напрямків були розроблені детальні класифікації та описи любові, що стали невід'ємним помічником під час наукового аналізу вищезазначених аспектів.

Список використаних джерел

1. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. – К.: АДЕФ-Україна, 2008. – 256 с.
2. Ильин Е.П. Психология общения и межличностных отношений- - Страница 245 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://books.google.com.ua/books>
3. Рубин З.Шкала любви [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.lyubi.ru/psy93.php>
4. Аткинсон Р.Л. Введение в психологию. Ученик для студентов университетов./Под общ. Ред.. В.П.Зинченко, А.И.Назарова, Н.Ю.Спомиора – СПб.: «Пройм-ЕВРОЗНАК», 2003. – 672 с. (проект «психологическая энциклопедия»)
5. [Стернберг, Роберт Дж.](#) Триангулярная теория любви / [Роберт Дж. Стернберг](#). – 2001 // Сексология / Ред. [Д.Н. Исаев](#). – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 9 с.
6. Kemper T. A social interaction theory of emotions. — N. Y., 1978. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/8358691>
7. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. Издательство Московского университета 1987, - 167 с.
8. Гидденс Э. Трансформация интимности: сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах. СПб.: Питер, 2004. — 208 с

Отримано 28.04.2013 р.